

Բ Ե Չ Մ Ե Վ Է Պ

Օ Ր Ա Գ Ի Ր

ԲՆԵԿԸՆ, ՏՆՏԵՍԵԿԸՆ ԵՒ ԲՆԵՐՍԻՐԸՆ

ԳԻՏԵԼԵՑ

Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 6.

1843

ՄԱՐՏԻ 15.

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սանրացոյցով Գիտնոած Բաներ :

Երբ որ մարդս իր աչքին գործա-
րանը մանրացոյց կամ խոշորացոյց¹ ը-
սուած գործիքով կըզօրացընէ, ու
անանկ առջի տեսածներուն վրայ կը-
նայի, նոր կերպով մը կըտեսնէ զա-
նոնք, ու կարծես թէ նոր աշխարհք
մըն ալ կըգտնէ աս աշխարհքիս մէջ :
Եւ զարմանալի տեսարանը մեզի ցու-
ցընող գործիքը կտոր մը ապակի է,
կամ թէ երկու իրեք կտորը մէկտեղ,
ինչպէս որ շատին յայտնի է. մենք
ասոր տեսական ստորագրութիւն ու-
րիշ անգամի կըթողունք, որով կիմա-
ցընենք թէ ինչպէս աս ապակիները
հեռուի բանը աչքերնուս կըմօտեցը-
նեն, մօտինը կըհեռացընեն. մեծը
կըպզտիկցընեն, պզտիկը կըմեծցը-
նեն : Հոս միայն մանրացուցին զարմա-
նալի տեսարաններէն մէկ քանին մէջ
բերենք, որով տեսաբանական ուս-
մունքին յարգն ալ աւելի կըճանչցուի :

Սանրացուցին զարմանալի տեսա-
րաններուն մէկը ջուրն է. ասոր մէկ
պզտի կաթիլը, որ աչքի պայծառ
մարզըրիս մը կերենայ, մանրացու-

ցով կարծես թէ լիճ մը կըդառնայ՝
անհամար ու նոր նոր կենդանիներով
լեցուն : Եւ ոնց շատը կըոր աւազի պէս
են և թապըլտըկելով կըշարժին. ու
մանք բազմութեթ ժողոված կըկենան,
ոմանք զատ զատ. բայց ամէն տե-
սակը ամէն ջրի մէջ չգտնուիր : Հատ
գտնուածներուն անուն ալ դրած են
բնագէտները. ասոնց մեծ մասը պո-
ղիպոդի տեսակ են, ու աճին նէ՝ աչքի
ալ կերենան : Եւ ջրի բերան անշունչ
բաներ կըկարծըլէին, բայց փորձով
ալ կիմացուի իրենց կենդանութիւնը.
զոր օրինակ թէ որ կաթիլ մը ջուրը
կարմիր ներկես, և ուրիշ կաթիլ մը
հասարակ ջրի մօտ դնես՝ որներկուած
ջրին մասունքը կամացուկ մը մէկա-
լին հետ խառնուին, կըտեսնես որ
աս մաքուր ջրին մէջ մտած ճախնե-
րուն փորը կարմիրով կըլեցուի :

Ջրին կաթիլին պէս զարմանալի է
նաեւ ձիւնը. որ աչքերնուս առանց
ձեւի բան մը կերենայ, բայց հասա-
րակ մանրացուցով ալ նայելով անանկ
կանոնաւոր ձևեր կըցուցընէ որ կար-
ծես թէ վարպետ մը չափեր ձևեր է,
ու անանկ վար կըթափէ ամպերէն :

1 փերիսկոպիտ :

Սովորաբար վեցանկիւնի կրլւան ձիւնին հատերը . բայց կան ալ որ եռանկիւնի են, կամ աստղի ձևով, կամ խաչաձև կերևնան, ամէն մէկ թեւերին իրարու համեմատ ու հաւասար :

Շատ զարմանք կրբերեն մարդու նաև պզտի ճճիներուն վրայ տեսնուած բաները . մանրացուցով նայելու ըլլաս նէ կրտեսնես որ ան ոտքիդ տակը վիտացող մըջիւնը հազարաւոր աչքեր ունի՝ կլոր կլոր . ճանճին ոտքը այլևայլ ճանկերով պատած է . լուն կատաղի գազան մը կերևնայ՝ կարծես թէ զըսհ հագած ու վրան զէնքեր առած . մամուկը կրտեսնես որ իր թեւերը զատ զատ գործարաններէ կը հանէ, ամէն մէկ թեւերն ալ շատ թեւերէ ձևացած . թիթեղնիկին՝ թևերուն փոշին, որ բռնես նէ՝ մատուընէրուդ կը փակչի, ամէնն ալ մէյմէկ ձևաւոր թեփեր են, նման նման գրծերով . ասանկ ալ ուրիշները :

Սանրացուցին մէկ զարմանալիքն ալ աս է որ անով մեծ բաները պզտիկի մէջ կրնան սղմիլ . վասն զի պզտիկ բան մը մեծցընելէն ետքը՝ անկէ ալ մանր բաներ կը դրուին մէջը կամ կը գծուին . յայտնի է որ աս բանիս համար ճարտարութիւն ու երկայնմտութիւն ալ պէտք է : Ըստեսակ բաներուն մէջ անուանի է մէկուն ըրածը, որ վեց բթաչափ լայն և ութը բթաչափ երկայն թղթի մը վրայ գրեր է բոլոր հռութայ, խթերայ, երգոց երգոյն, ժողովողի ու երկրորդ օրինաց գրքերը : Սիկերոն կը պատմէ թէ հռմերոսի խղիականը որ 15,000 տողէն աւելի է՝ գրած տեսեր է այն չափ պզտիկ մագաղաթի մը վրայ որ ընկուզի մէջ կը սղմէր կըսէ : Երանելի խալազին կեռասի կուտի մը վրայ՝ մէկ երեսը հռմայեցոց ետրուրացոց հետ ըրած կուրք բաշեր է եղեր, մէկալ երեսը Սվրատիոս կտրիճին կամուրջը պաշտպանելը : Երն վար-

պետը ընկուզի չափ փայտ մը առեր չորս կտոր ըրեր է . մէկ կտորին մէկ երեսը Յիսուսի փշով պսակուելուն պատկերը փորագրեր է, մէկալ երեսը Յիսուսի ձաղկանքը, երկուքն ալ անթիւ գլուխներով ու մարդիկներով լեցուն . երկրորդին վրայ մեծ ծառ մը փորեր է, բոլոր ճիւղերը սատանաներով ու կախարդներով լցուած . երրորդին վրայ դիմացէ դիմաց երկու գունդ զօրք փորեր է, որ հեռուն կը պատերազմին . մօտն ալ կերևնան քանի մը դժոխային կատաղիներ՝ շղթաներով կապած, և աս շղթաներն ալ բոլոր օղակ օղակ են եղեր . չորրորդին վրայ կրտեսնուին եղեր խել մը որսորդներ ու ձիեր անտառներու մէջ, այլևայլ ծառերու վրայ ալ թռչուն որսալու համար գրուած ցանցեր որ մամուկի բունէն ալ շատ բարակ են եղեր . բայց աս խելքէ դուրս երկայնմտութիւն ու վարպետութիւն ունեցող տղան՝ շատ չէ ապրած ու 25 տարեկան մեռեր է : Սիրմեկիդէս անունով մէկը փղոսկրէ կառք մը շիներ է որ ճանճի մը թևի տակ կը սղմի եղեր . նաև մըն ալ՝ որ մեղուի մը թևին տակը կը ծածկուի եղեր : Սիդոր անունով արձանագործն ալ կառք մը շիներ է ու արձանի մը մատուըններուն ծայրը կեցուցեր է . ասիկայ ձիերովն ու կառավարովը մէկտեղ՝ ճանճի մը թևի տակ կը գոցուի եղեր : Քապա անունով մէկը կառք մը շիներ է երկու ձիով ու մարդով՝ որ գարիի մը չափ է եղեր : Սարք Սքալիթ անունով մէկը կղզակ մը շիներ է, որ 45 օղ շղթայով ու բանիլքներովը մէկ ճանճի մը բռն է եղեր : Սովերիք անունով մէկը զարդարուն սեղան մը շիներ է՝ քովն ալ իրեք հոգի, որ բոլորը մէկէն կեռասի կուտի մէջ կը սղմին եղեր : Սիփէնհակի պահարանին մէջ ալ կեռասի կուտ մը կայ որ վրան 220 մարդ բաշուած է :

Եսպէս ահա հաւասար կը զարմանայ մարդ բնութեան մէջի թէ

մեծամեծ բաներուն, և թէ էն մանր
ու պզտիկ բաներուն վր։ և կիմանայ
թէ աս մեծ ու պզտիկ երևնալը՝ մար-
դուս զգայարանքին չափաւորութեն
է. իսկ Մտուծոյ առջեւ՝ որ անհուն

էակ է, մէկ աւազի հատիկը ու բո-
լոր աշխարհքիս լեռները հաւասար
են. մէկ կայծ մը կրակը ու բոլոր ան-
համար աստղերը հաւասար են :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Լճա՛ն :

Ս'ե՛ր ազգին ուսումնասէրներուն
մէջ քիչ անձինք կան որ Ռուպէնսո-
նի պատմութեան մէջ կարդացած
չըլլան աս կենդանւոյս անունը, և թէ
ինչպէս ասոր մորթը Ռուպէնսոնին
հագուստ եղեր է, ու միտը կերա-

կուր : Բնիկայ որոճացող չորքոտա-
նիներէն է, և ուղտի տեսակ կըսե-
պուի : Բնիկայի հարաւային կող-
մերը կըգտնուի՝ թէ վայրենին և թէ
ընտանին :

Ուղտէն աս տարբերութիւնս ունի